

Parnassah, Bitachon and Higher education

Show# 55 | February 6th 2016

Dovid Lichtenstein: The gift of Shabbos- Freedom from personal slavery

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעי יצא לחפשי חנם- בזה"ק ושפת אמת שהוא מכוון כנגד שבת

טור אורח חיים הלכות שבת סימן רסז

ואין חותמין שומר עמו ישראל לעד כדאיתא במדרש שבשבת אין צריכין שמירה שהשבת שומר ב[ו]נוהגין לומר פסוק ושמרו בני ישראל וגו' לומר שאם ישמרו שבת אין צריכין שמירה

זהר פרשת בראשית דף מח עמוד א

כד אתקדש יומא במעלי שבתא סוכת שלום שריא ואתפריסת בעלמא, מאן סוכת שלום דא שבתא וכל רוחין ועלעולין ושדין וכל סטרא דמסאבא כלהו טמירין ועאלין בעינא דריחייא דנוקבא דתהומא רבא, דהא כיון דאתער קדושתא על עלמא רוח מסאבא לא אתער בהדיה, ודא עריק מקמיה דדא, וכדין עלמא בנטירו עלאה ולא בעינן לצלאה על נטירו כגון שומר את עמו ישראל לעד אמן, דהא דא ביומא דחול אתתקן דעלמא בעיא נטירו, אבל בשבת סוכת שלום אתפריסא על עלמא ואתנטיר בכל סטרין ואפילו חייבי גיהנם נטירין אינון וכלא בשלמא אשתכחו עלאין ותתאין ובגין כך בקדושא דיומא מברכינן הפורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

Rabbi Avrohom Chaim Feuer Rosh Yeshiva of Mesoras Mordechai, Ramat Beit Shemesh

תלמוד בבלי מסכת יומא דף לח עמוד א-ב

תנו רבנן: בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לרדות כמותן. שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ, והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים. הללו פיתן מתעפשת, והללו אין פיתן מתעפשת. כששמעו חכמים בדבר אמרו:

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו בראו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, וחזרו בית גרמו למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו. כפלו להם שכרן - ובאו. בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה, והיום עשרים וארבעה. רבי יהודה אומר: בכל יום עשרים וארבעה, והיום ארבעים ושמונה וכו'. תנו רבנן: בית אבטינס היו בקיאיין במעשה הקטורת ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן. של הללו מתמר ועולה כמקל, של הללו מפציע לכאן ולכאן. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו, שנאמר כל פעל ה' למענהו, וחזרו בית אבטינס למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו, כפלו להם שכרן ובאו. בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה, והיום עשרים וארבעה. רבי יהודה אומר: בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה וכו'. מכאן אמר בן עזאי: בשמך יקראוך, ובמקומך יושיבוך, ומשלך יתנו לך. אין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. ופרש"י ומשלך יתנו לך - כלומר: לא משלהם הוא מתנה, אלא מזונות קצובים לך מן השמים.

רבינו אברהם בן הרמב"ם - ספר המספיק לעובדי ה', בטחון

וּמְכַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִמְצָא אֲנִי לָמַד, עַד כִּמָּה שֶׁהִבְנֵיתִי מַגֵּעַת,
כִּי בְּטַחֲוֹן כְּזֶה - שֶׁהוּא בְּטַחֲוֹן בְּנִסִּים מְפֹלְאִים וּבְחִסְדֵי-אֱלֹהִים
גְּדוּלִים שֶׁמֵּעֲלָתֶם קְרוּבָה לְמַעֲשֵׂי-נֶס - יִתְכַן רַק בְּזִכּוֹת רוּח־הַקֹּדֶשׁ
וּבְמִצּוֹת אֱלֹהִים, כִּי בְּטַחַת אֱלֹהֵינוּ בְּעֵנֵינוּ פְּרִנְסָתוֹ עַל-יְדֵי הָעוֹרְבִים
וְאִשָּׁה אֶלְמָנָה, וְצֵאתוֹ חוּצָץ לְהִתְנַגֵּחַ עִם אַחָאָב וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל,
וְהַרְיַגַת נְבִיאֵי הַבַּעַל, כָּל אֵלֶּה בְּפִקְדוֹתָיו יִתְעַלֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם)
י"ח, ל"ו): "וּבִדְבַרְךָ עָשִׂיתִי אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה"⁷, אוּ בְּהַרְגָּשָׁה
נְבוֹאִית וְעַז-רוּחַ אֱלֹהֵי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל יִפְתָּח (שׁוֹפְטִים י"א, כ"ט):
"וַתְּהִי עַל-יִפְתָּח רוּחַ ה'י"⁸, וְעַל שֶׁמֶשׁוֹן (שֵׁם י"ד, ו'): "וַתְּעַלֶּח עָלָיו

ספר מסילת ישרים פרק כא

אמנם מה שיוכל לשמור את האדם ולהצילו מן המפסידים האלה הוא הבטחון, והוא שישליך יהבו על ה' לגמרי, כאשר ידע כי ודאי אי אפשר שיחסר לאדם מה שנקצב לו, וכמו שאז"ל במאמריהם (ביצה ט"ז): כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וגו', וכן אמרו (יומא ל"ח): אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא, וכבר היה אדם יכול להיות יושב ובטל והגזירה (גזירת קיצבת מזונות שקצבו לו בראש השנה) היתה מתקיימת, אם

לא שקדם הקנס לכל בני אדם, (בראשית ג): בזעת אפך תאכל לחם, אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו.

על כן (הואיל וכך גזר המלך) אמרו (ספרי): יכול אפילו יושב ובטל (יראה סימן ברכה) תלמוד לומר: בכל משלח ידך אשר תעשה (שצריך אתה להשתדל ולעשות), אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שהשתדלות מוכרח, וכיון שהשתדל הרי יצא ידי חובתו, וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות וכו'.

ספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פרק ז

והנה הילד בתחלת ענינו בוטח על שדי אמו, כמ"ש: מבטיחי על שדי אמי. וכאשר תחזק הכרתו, משיב בטחונו על אמו, לרוב השגחתה עליו, כמ"ש: אם לא שוייתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו וגו'. וכשתחזק הכרתו עוד, ורואה, כי הנהגת אמו אל אביו משיב בטחונו אליו למעלת הגנתו עליו, וכאשר יחזק גופו ותתכן לו תחבולה במחיתו, במלאכה או סחורה והדומה להם, משיב בטחונו אל כחו ותחבולתו, מפני סכלותו בכל אשר קדם בטובת הנהגת האלהים. ואמרו על אחד מן החסידים, שהיה לו שכן סופר מהיר, והיה מתפרנס משכר ספרותו. א"ל יום אחד: היאך ענינך? א"ל: בטוב, בעוד ידי שלמה. ולערב היום ההוא נגדעה ידו, ולא כתב בה שאר ימיו, והיה זה ענשו מהאל יתברך על אשר בטח על ידו. ואם יתכן לו טרפו ע"י זולתו מן הבריות, ישיב בטחונו אליהם ותנוח נפשו עליהם, וכשתחזק הכרתו, ויראה חסרונם וצרכם אל הבורא יתברך, ישיב בטחונו אליו ויסמך עליו בענינים, שאין לו יכולת בהם, ולא יוכל להמלט מהמסר בהם אל גזרת הבורא, כמו ירידת הגשמים על הזריעה והליכת הים והליכת המדברות מאין מים, ובבא שטף ובנפל הדבר בחיים, והדומה לזה מן הענינים, אשר אין בהם לאדם שום תחבולה בשום פנים, כמ"ש: ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו. ואם תחזק הכרתו באלהים עוד, יבטח בו ג"כ במה שיתכן לו בו קצת תחבולה, כמו הבאת הטרף בסבות המסוכנות והמלאכות המיגעות את הגופים, ויניחם, לבטחונו באלהים, שיטריפיהו במה שיהיה קל להתעסק בו יותר מהם. ואם תחזק הכרתו באלהים יותר, ישיב בטחונו אליו בכל הסבות הקשה מהם והקלה, וכיון בהתעסקו בהם לעבודת האלהים ולשמר מצוותיו. וכאשר תחזק הכרתו יותר מזה בחמלת הבורא על ברואיו, ירצה במה שיהיה מגזרת האלהים לו בלבו ובלשונו ובנראהו ובנסתרו, וישמח בכל אשר עשה לו האלהים ממות וחיים וריש ועושר וחולי, לא יכסף לזולת מה שבחר לו האלהים ולא ירצה אלא מה שרצה לו, ונמסר אל האלהים ומשליך נפשו וגופו אל דינו, ולא יגביר ענין ולא יבחר זולת מה שהוא בו מעניני עולמו, כמ"ש אחד מן הבוטחים: לא השכמתי מעולם בענין והתאויתי לזולתו. וכאשר תחזק הכרתו באלהים יותר מזה, וידע הענין המכוון אליו בבריאתו ויציאתו אל העולם הזה הכלה, וכיר מעלת העולם האחר הקיים, ימאס בעוה"ז ובסבותיו, וימסר במחשבתו ובנפשו וגופו אל האלהים ית' וישתעשע בזכרו בבדידות, וישתומם מבלתי המחשבה בגדולתו. ואם יהיה במקלות, לא יתאוה כי אם לרצונו ולא יכסף כי אם לפגיעתו, ותטרידהו שמחתו באהבתו משמחת אנשי העולם בעולם ושמחת אנשי העולם הבא בעולם הבא. וזאת העליונה שבמדרגת הבוטחים מהנביאים וחסידים וסגולת האלהים הזכים, והוא

מה שאמר הכתוב: אף אורח משפטיך ה' קיונוך לשמך ולזכרך תאות נפש, ואמר: צמאה נפשי לאלהים לאל חי. אלה עשר מדרגות הבטחון, אשר לא ימלט בוטח מאחת מהנה. ומצאנו ענין הבטחון בלשון הקודש מליצים בעדו בעשר מלות כנגד עשר מדרגות האלה, והם: מבטח, ומשען, ותקוה, ומחסה, ותוחלת, וחכוי, וסמיכה, ושבר, ומסעד וכסל. האלהים ישימו מן הבוטחים עליו, הנמסרים לדינו בנראה ובנסתר ברחמיו, אמן:

ספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פרק ה

והשלישי, כי הבוטח באלהים, ואם יתעסק בסבות, לא יסמך בלבו עליהם ולא יקוה מהם תועלת ולא נזק, מבלתי רצון האל. אך מתעסק בהם לבחר בעבודת הבורא, אשר צוה להתעסק בעולם ליישבו ולזיינו, ואם תגיעהו תועלת או ידחה בהן הנזק, יודה האלהים לבדו על זה ולא יוסיף בהם אהבה וחבה יתרה, ולא תנוח נפשו עליהם יותר, אך יחזק בטחונו באלהים ויסמך לבו עליו מבלעדי הסבות. ואם לא יועילו הסבות, ידע, כי יבואהו טרפו כשירצה ה', מאיזה ענין שירצה, ולא ימאס בהן בעבור זה ולא יניח להתעסק בהם לעבודת הבורא. ואשר איננו בוטח באלהים, מתעסק בסבות לבטחונו עליהן, שהן מועילות אותו ודוחות הנזק מעליו. ואם הן מועילות אותו, ישבח אותן וישבח השתדלותו בהן ויבחר אותן ולא יפנה אל זולתן, ואם אינן מועילות לו, יגנה אותן וימאסן, וישוב חפצו מהן, כמ"ש הכתוב: על כן יזבח לחרמו ויקטר למכירתו.

בית הלוי פרשת מקץ

(א) במדרש רבה פרשת מקץ (פט ג). אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו (תהלים מ) זה יוסף. ולא פנה אל רהבים (שם) שעל ידי שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני והזכרתני נתוסף לו שתי שנים. ורבים חקרו על המדרש מה שאמר בתחילה זה יוסף, וביאורו הפשוט, דהנה באמת התורה התירה לאדם ההשתדלות בצרכי גופו וכמשאה"כ (דברים טו) וברכך בכל אשר תעשה, וכן כתיב (שם יא) ואספת דגנך ותירושך ואמר ר' ישמעאל במסכת ברכות (דף ל"ה) הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ועיקר הענין יש לומר דזהו כלל לאיש הישראלי שיהיה לבו שוקט ובוטח בה' והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור וע"כ הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבוטח וצריך כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בה'. וכמו דמצינו בכל התורה שהתירה לפעמים כדי שיהיה לו סיוע לבא להמדרגה המבוקשת, וכמו שאמרו (נזיר כג) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, הותרה שלא לשמה כדי שיהיה סיוע לבא לבחי' לשמה. וא"כ שיעור ההשתדלות הנרצה אינו שוה בכל אדם רק כל אחד לפי ערכו, דמי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה אזי מה שירבה להשתדל יותר מכפי הנצרך לו לזה השיעור כבר יחשב לו לחטא נגד מדת הבטחון כי הרבה להלך אחרי ההשתדלות ולא בטח. ומי שבטחונו עדיין קטן משל חבירו יוכל לעסוק במלאכתו יותר מחבירו עד שגם הוא יהיה יכול להשקיט רוחו ולבו לבטוח בה' דעיקר בחינת בטחון הוא השקטת רוחו ולבו להשליך על ה' יהבו. ומי שמרבה בהשתדלות יותר מכפי הנצרך עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרכותו להשתדלות ולא יזומן לו פרנסתו רק ע"י יגיעת בשר הדרך שבחר לו. והנה השתדלותו של יוסף שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני אל פרעה הוא השתדלות קטנה

ופחותה שנוכל לשער דהרי אין בו רק דיבור אחד ובפרט כי ראה יוסף כי מן השמים הוא בא, דהרי יוסף הבין דכל מה שהובא השר המשקים לבית הסוהר וכן כל חלומו הוא רק כדי שמזה תצמח גאולה ליוסף. [ובאמת דזה לשון הפסוק שאמר לו יוסף בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשייבך על כנך גו' כי אם זכרתני אתך וגו' ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה. ולכאורה בפסוק זה הוא כפל ענין ואריכת דברים ללא צורך, וי"ל דלא אמרו יוסף בלשון בקשה רק אמר לו בגדר מגיד עתידות שאמר לו מה שיהיה לעתיד והשייבך על כנך והיית במדרגה גדולה כמקדם אשר רק כי אם זכרתני אל פרעה יפעלו דבריך אצלו ועשית נא עמדי חסד, ושוב אמר לו והזכרתני אל פרעה שכן יהיה לעתיד שאתה תזכירני לפרעה והוצאתני מן הבית], וכיון שרואין אנחנו שיוסף נענש גם על זה הא מוכח מזה דכל כך היה בטחונו גדול עד כי גם זה המועט למותר נחשבה לו ומזה העונש ניכר גודל בטחונו מה שאין לשער ממש. וזהו שאמרו אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים דלפי גודל בטחונו לא היה לו לפנות כלל אל רהבים ואפילו בדיבור קל:

אמונה ובטחון להחזו"א פ"ב אות ו

ו.

חס כי עיקרי הצטחון מחובת הלצ, ומסתעפים ממנו מלוות מעשיות, צחוצה של מניעה מפעולות נגד חצירו, יש צוה גם גדרים צפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הצטחון מתנגד להשתדלות ואוסר חממטים מיוחדים. והנה נתחייבנו לדון צמחשצתנו כל פעולה ערס עשייתה חס היא מוסכמת ממדת הצטחון. וחז"ל אמרו צמד"ר מקן כי השתדלותו של יוסף הלדיק לצקש משר המשקים והזכרתני, היתה כזלזול צמדת הצטחון, ואמרו אשרי הגבר אשר שם ד' מצטחו זה יוסף, ולא צנה אל רכבים וגו' שצציל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו שתי שנים, ר"ל יוסף ידע שאין הצלתו חלוי צהשתדלות וככל מיד ד', הצל צהיות שנתחייב האדם צפעולות ולא לסמוך חניכא, חייב יוסף חת עלמו לשמש צהזדמנות זו ולצקש משר המשקים, וחמנס צהיות שלפי חכונת הרכבים חין צטצנו לזכור ולהיעיב חין רחוי חמעשה הזה רק מתוך יאוש, וחמיוחש עושה כל מה שיכול חף דברים כרחוקים מכל חועלת, הצל חין לצועח לעשות כמו חלה וחין פעולה זו מפעולות החוצה, ויש צמעשה זה כעין זריית חצק על זוהר החמונה והצטחון, ואחרי שאינה חוצה היא חסורה, וכונת חז"ל על הפעולה ולא על מדת הצטחון של יוסף חלילה, וידע יוסף שאין עזר מצן חדם צלתי מיד ד' לצד, הצל מה שחייב עלמו לשחול משר המשקים לא חי לפי קבלת חז"ל דין חמת, חלה לא חי לו לפנות חל רכבים.

מאור עינים פרשת ואתחנן

ואם היה באדם דעת ואמונה זאת אזי לא היה רודף אחר פרנסתו יומם ולילה כמו שאמר החכם אם לא היה האדם רודף אחר פרנסתו היה פרנסתו רודפת אחריו כי באמת שורש נשמות ישראל הוא במעלה יותר גבוה מכל עולם הזה ומלואו וטבע של כל דבר להיות נמשך ומתאווה להתכלל במה שלמעלה ממדריגתו ובפרט באדם הישראלי שהכל לא נברא אלא בעבורו כנ"ל בפתיחת דברינו שהוא והתורה הן אחדות אחד עמו יתברך אך מה שהעולם רודפים אחר פרנסתם הוא מפני שהן מופסקין משרשם ומן התורה ורוב מעשיהם מקולקלים שלא על פי התורה ולא די שאין מעוררין את עצמם בכל החמדות ותענוגי עולם הזה שהוא על ידי כסף וזהב לקרב המדות הנפולים המצומצמים שם כי אם אדרבה מפילים כביכול עוד למטה עבור שאין מתנהגים על פי התורה ונמצא שהכסף והזהב הוא במעלה יתירה מהם כי בהן יש בודאי צמצום המדות הקדושים כמבואר למעלה ואין בהם יכולת לקלקל את עצמם ונמצא שהם גבוהים במדריגה יתירה מן האדם ועל כן האדם רודף אחר מדריגה של מעלה ממנו שהוא הכסף והזהב כאמור ואוי לאותה בושה כי יציב בארעא וגיורא בשמי שמיא (עירובין י א) והבן כי באמת קודם יצירת הולד כשמביאין הטפה לפני הקדוש ברוך הוא לשאול טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש עני או עשיר וכו' (נדה טז ב) רק צדיק או רשע לא קאמר אבל כל עניניו וכל מה שצריך להנהגותיו בזה העולם השפל הן להיות עני או עשיר כפי שגזרה חכמתו יתברך שכך צריך לו להיות הנהגתו בעולם הכל נגזר עליו כי עניניו וכל מה שצריך לו כגון כלי תשמישו ומלבושיו וממונו הכל הוא עצמיות נפשו וקומה שלו כנודע וכל מה שנגזר עליו מן הדברים הצריכים לו וכל צרכי פרנסתו עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע שאין יכולת ביד שום אדם לגרוע ממנו כי אם שהוא עצמו יקלקל לעצמו אם יהא נפסק ממנו יתברך כי על ידי שהוא נפסק משרשו מסתלק מהשגחתו של הבורא ברוך הוא אבל באמת אם היה עושה כנ"ל היה פרנסתו השייכת לו היתה רודפת אחריו להתכלל בו בכדי שיהא לה עלייה לשרשה העליון שמשם לוקחה וכן הענין בכל הדברים שבעולם כגון עסק התורה והתפלה שהן דברים שעומדים ברומו של עולם שעל ידם נעשה תיקון גדול בכל העולמות ובני אדם מזלזלים בהם שבעמדו להתפלל שאז היה עת לעשות תיקון גדול ואדרבה נהפוך הוא שכל מחשבותיו של כל עסקיו במה שהוא עוסק בו כולם באים ומבלבלים אותו עד שאינו שומע באזניו מה שפיו מדבר ואומר רפאינו ה' וכו' ראה בענינו וכו' וגאלינו מהרה וכו' ברוך אתה ה' גואל ישראל ולבו בל עמו והאיך יקובל תפלתו ויעשה תיקון למעלה השייך לשורש נשמתו או איך יהא עלייה לנצוצות קדושות ואותיות הנפולים כנודע אחר שלא נתן לב לשמוע הדבורים של עצמו ואדרבה גם כן לא די שלא יועיל אלא שיפיל ויזיק ח"ו עוד הדבורים והאותיות כן הוא בכל הדברים שיש שני דרכים או שעל ידי זה יתקן ויגביה את עצמו עם כל הדברים השייכים לשורש נשמתו או שיעשה המעשה ההוא עצמו ויקלקל עוד והעיקר עם הלב ולפי כוונתו ואמונתו ודעת שלו וכמו שאמר הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים זכותו יעמוד לנו על פסוקי תהלים (עט) אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלים לעיים וגו' שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר וגו' ואמר נשמתו בגנזי מרומים שכוונת המשורר לקונן על המבואר למעלה וזהו אלקים באו גוים בנחלתך שבמקום קדושתך וצמצום מדותך כאמור למעלה שבכל התענוגים הגשמיים וכסף וזהב הוא הכל נחלתו יתברך כי שם

צמצום מדותיו ובפרט בדברי התפלה ואותיות התורה שכוונתו היה בכדי שעל ידי זה יתעלו ישראל ויתקנו ואדרבה שם בנחלתך האמור באו גוים שהן הקליפות ויצר הרע וטמאו את היכל קדשך שהן אותיות ודבורי תורה ותפלה שעבור שבאו לשם הקליפות מפיל האדם את עצמו ואותן הדברים עוד יותר למטה כביכול וזהו טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלים וגו' ופירוש ואמר כל זה גרם להם עבור ששפכו דמים כמים סביבות ירושלים כי נודע שהלב הוא בחינת ירושלים שהוא באמצע הגוף כמו ירושלים שהוא באמצע העולם וכמבואר בספרים. ונודע שהתפלה נקרא שפיקה כמו שכתוב ולפני ה' ישפוך שיחו וגו' (תהלים קב, א) ונקרא שפיכות הנפש ונודע מה שאמרו לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם (ברכות י ב) נמצא שנופל על תפלה לומר לשון שפכו דמם. וזהו שפכו דמם כמים שהוא כינוי לתפלה סביבות ירושלים פירוש סביב הלב שאין דבורי תפלתו יוצאין מן הלב כי לבו בל עמו כאמור רק דבורו הוא סביב הלב ולא מתוך הלב וזהו סביב ירושלים ואין קובר פירוש שאין קובר וחופר את הדבור מבחינת ירושלים שהוא הלב רק מן השפה ולחוץ אחד בפה ואחד בלב.